

VII. FEJEZET.

A nyomozó szolgálat.

50. §.

A bűnvádi eljárásról általában.

266. Bűnvádi ügyben bírói eljárás csak a törvény értelmében, vád alapján és csak az ellen indítható, akit büntett, vétség vagy kihágás nyomatékos gyanuja terhel.

A vádat rendszerint a kir. ügyészség képviseli. Magánvádra üldözendő vétség és kihágás esetében a vádat elsősorban és rendszerint a sértett képviseli.

A bűnvádi eljárás megindításánál a bűncselekménynek a büntető törvényekben megállapított minősítése irányadó. Azok a körülmények, melyek következtében a büntett az 1878. évi V. t.-c. 92. §-a alapján vétéssé változtatandó át, csak az ítélet hozásánál vétetnek tekintetbe.

Amennyiben a bűnvádi eljárásra vonatkozó valamely rendelkezésnek a tettesre való alkalmazása a büntető törvényekben a bűncselekményre megállapított büntetés nemétől vagy tartamától van függővé téve, ez a rendelkezés a bűncselekmény kísérletével vagy a részességgel terheltekre is kiterjed.

Sürgős intézkedések vasárnapokon és ünnepnapokon is elrendelendők és foganatosítandók.

A bűnvádi eljárásban megállapított határidők csak oly esetekben hosszabbíthatók meg, mikor ez kifejezetten meg van engedve. Nem számítandó be a határidőbe az a nap, melyen a határidő kezdetét megállapító intézkedés, cselekmény vagy esemény történt. Vasárnap és Gergely naptár szerinti ünnepnap nem számítandó be, ha a határidő utolsó napjára esik.

267. A bűnvádi eljárásban:

„Vádló“ alatt a kir. ügyészség, valamint a fő- és pótmagánvádló értendő.

„Főmagánvádló“ az a sértett, illetőleg annak törvényes képviselője, továbbá az a magánindítványra jogosult, aki a főmagánvád eseteiben a kir. ügyészségnek a vád képviselőjére vonatkozó előzetes felhívása nélkül vádat emelhet.

„Pótmagánvádló“ az a sértett, aki hivatalból üldözendő bűncselekmény esetében, ha a kir. ügyészség a vád képviselőjét megtagadta, vagy a vádat elejtette, a vád képviselőjében eljárhat.

„Magánvádló“ az a magánegyén, aki mint sértett a kir. ügyészségnek a vád képviselőjére való előzetes felhívása nélkül egyes, a törvényben meghatározott és hivatalból üldözendő vétségek és kihágások esetében vádat emelhet.

„Terhelt“ az, aki ellen a bűnvádi eljárás folyik.

„Gyanúsított“ az a terhelt, aki ellen nyomozás folytatottatik vagy folytatottatott, de aki ellen még vizsgálat elrendelése indítványozva vagy vádirat benyújtva nincs.

„Felek“ alatt értendők a vádló és a terhelt illetve a gyanúsított.

„Sértett“ az, akinek bármely jogát sértette vagy veszélyeztette az elkövetett vagy megkísérlett bűncselekmény.

„Magánindítványra jogosult“ az a magánegyén, kinek indítványától függ a bűnvádi eljárás megindítása.

A „katonai“ szó a m. kir. honvédségre valamint a katonailag szervezett közbiztonsági testületekre (csendőrség, vámőrség, folyamőrség) vonatkozik.

„Fegyveres erő“ alatt a m. kir. honvédség értendő.

268. Bűnvádi eljárásra rendszerint az a bíróság illetékes, melynek területén a bűncselekmény elkövetett, habár az eredmény másutt is következett be. Ha a bűncselekmény több bíróság területén vagy több bíróság területének határán lett elkövetve, akkor a bíróságok közül az illetékes, amelyik a másikat megelőzte. Megelőzés akkor forog fenn, ha az illető ügyben egyik bíróság a másiknál korábban hozott valamely határo-

zatot vagy tett valamely intézkedést. A tettes bírósága illetékes a részesre, orgazdára és bűnpártolóra, valamint ezeknek külön vagy másokkal együtt elkövetett más bűncselekményeire nézve is.

Kölcsönös becsületsértés, rágalmazás vagy testi sértés esetében az a bíróság, mely az egyik vád alapján az eljárást megindította, mindaddig, míg az eljárást ítélettel vagy megszüntető végzéssel be nem fejezte, illetékes a másik vád alapján való eljárásra is, amennyiben hatáskörét az utóbbi vád elbírálása meg nem haladja.

Külföldön elkövetett bűncselekmény tekintetében az eljárásra az a magyar bíróság illetékes, melynek területén a terhelt lakik vagy tartózkodik. Lakó vagy tartózkodó hely hiányában az a bíróság illetékes, melynek területén a terhelt a magyar hatóság hatalmába került.

269. A kir. ügyészség kötelessége a tudomására jutott, hivatalból üldözendő bűncselekmények tárgyában a nyomozást teljesíteni és a bűnvádi eljárásban a közvédat képviselni.

Az állam, a törvényhatóságok, rendezett tanácsú városok és a községek rendőri hatóságai és közegei kötelesek a kir. ügyészségnek hivatalos hatáskörében hozzájuk intézett utasításait vagy felhívásait illetve megkereséseit, haladéktalanul és pontosan teljesíteni.

270. A terhelt minden bűnügyben és az eljárás bármely szakában élhet védő közreműködésével. Ha a terhelt e jogával nem él, helyette törvényes képviselője, házastársa illetve fel- vagy lemenő ágbeli rokona önállóan választhatnak védőt.

Védőül csak az ügyvédi lajstromba bejegyzett ügyvéd, egyetemi vagy jogakadémiai tanár választható. A terhelt érdekeinek valamely nyomozati cselekménynél való képviselőletével nem ügyvéd is megbízható.

A védő védettje érdekében az eljárás bármely szakában, tehát a nyomozás alatt is eljárhat, a nyomozásba azonban bele nem avatkozhatik. A gyanúsítottnak és tanuknak a csendőrség által való kikérdezése alkalmával a védő jelen nem lehet.

A védő a gyanúsított védelme érdekében beadványban vagy szóbelileg indítványt tehet, annak elfoga-

dása vagy elutasítása azonban az eljáró csendőr mérlegelésére van bízva. A gyanúsított javára szolgáló mentő vagy enyhítő körülmények megállapítására vonatkozó indítványnak rendszerint helyet kell adni, kivéve, ha a megállapítani kért körülmény már kellőképen tisztázva van, vagy ha a halogatás célzata nyilvánvaló. Írásban benyújtott védői indítvány a feljelentéshez csatolandó.

Elfogott vagy őrizetbe vett gyanúsítottal annak védője csak csendőrségi egyén jelenlétében érintkezhetik és azok kölcsönös levelezése is csak előzetes átolvasás után továbbítható illetve kézbesíthető.

271. A bűnvádi eljárás három fő szakra oszlik: a a nyomozásra, a vizsgálatra és a főtárgyalásra.

A nyomozásra vonatkozó szabályok részletes ismerete a csendőrre nézve különös fontossággal bír, miért is azok a jelen fejezetben, míg a szintén nyomozó cselekményt képező elővezetés és elfogás mikénti foganatosítására vonatkozó határozványok az V. fejezet 33. és 34. §-aiban részletesen tárgyalatnak.

A katonai büntető törvénybe ütköző bűncselekmények nyomozása alkalmával polgári egyénekkal szemben szintén a jelen fejezetben előírt eljárás követendő.

51. §.

A bűnügyi nyomozás fogalma és célja. Bűnügyi nyomozás teljesítésére hivatott rendőri hatóságok és közegek.

272. Bűnügyi nyomozás alatt azoknak az adatoknak kipuhatolása és megállapítása értendő, melyek valamely büntetendő cselekmény esetében a vád emelése vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékozására szükségesek.

Ezen adatok a következők:

a) követtetett-e el büntetendő cselekmény (büntett, vétség, kihágás) vagy sem?

b) ha büntetendő cselekmény elkövettetett, úgy annak elkövetésével ki vagy kik gyanúsíthatók (tettek és részesek).

c) a büntetendő cselekmény miképen és minő körülmények között lett elkövetve?

d) melyek a mindezekre vonatkozó perrendszerű bizonyító adatok?

Büntetendő cselekmény gyanuja nélkül is ki kell puhatolni és meg kell állapítani az olyan cselekmények, illetőleg események (balesetek, elemi csapások stb.) körülményeit, melyek a rend és közbiztonság fenntartására befolyással vannak. Ezen eljárások szintén nyomozások ugyan, de a bűnvádi nyomozások körén kívül esnek.

273. A nyomozást rendszerint a kir. ügyészség rendeli el, azt azonban a kir. járásbiróság és a főszolgabíró (rendőrhatóság) is elrendelheti és a csendőrség saját kezdeményezéséből is megindíthatja.

A kir. ügyészség, ha azt szükségesnek látja, a csendőrség által megindított nyomozást irányíthatja, nyomozó cselekményeket elrendelhet és a csendőrség nyomozási eljárását ellenőrizheti.

A nyomozás sikerének egyik főkelléke és biztosítéka a gyorsaság, miért is azt késedelem nélkül kell folyamatba tenni és a lehető leggyorsabban kell keresztül vinni.

274. A bűnügyi nyomozó szolgálatban szükséges egyes nyomozó cselekményeket rendszerint a rendőri hatóságok és rendőri közegek teljesítik.

Rendőri hatóságok:

a) a székesfővárosban a m. kir. államrendőrség főkapitánysága és a kerületi kapitányságok,

b) vidéken a kerületi rendőrfőkapitányságok, rendőrkapitányságok, rendőri kirendeltségek és a községi előljáróságok,

c) az a) és b) alatt felsorolt hatóságok főnökei, vezetői, a főszolgabírák és mindezen hatóságok azon tagjai, akik bűnügyi nyomozásokban önálló intézkedésekre vannak jogosítva.

Rendőri közegek:

a) a fentebb felsorolt hatóságok alárendelt hivatalnokai,

b) a m. kir. államrendőrségi detektívek, államrendőrök és községi rendőrök,

c) a m. kir. csendőrségnek a csendőrörsökre és különítményekre beosztott rangosztályba nem sorolt havidíjasai, altisztjei és csendőrei, (próbacsendőrei).

275. A községi előljáróságok rendőri hatósága alatt álló területen a nyomozásra, illetőleg egyes nyomozó cselekmények teljesítésére a m. kir. csendőrség van hivatva. A községi előljáróságok nyomozást, illetőleg egyes nyomozó cselekményeket csak akkor teljesíthetnek, ha erre őket a kir. ügyészség, a vizsgáló- vagy kiküldött bíró, a járásbiróság vagy az illetékes főszolgabíró utasítja.

Saját kezdeményezéséből a községi előljáróság bűnügyi nyomozást csak akkor teljesíthet, ha veszély van a késedelemben és a csendőrség nincs jelen és annyi idő sincs, hogy ez kellő időben értesíthető legyen, ily esetben is azonban csak a halaszthatatlan nyomozati cselekményeket fogantatosíthatja.

Ha a községi előljáróság valamely büntetendő cselekményt észlel, vagy ha valaki nála büntetendő cselekmény miatt feljelentést tesz vagy hozzá magánindítványt nyújt be, akkor, ha nincs veszély a késedelemben, köteles a feljelentést az illetékes csendőrörsszel, illetőleg a legközelebbi járőrrel közölni, illetve a magánindítványt annak átadni.

Ha a csendőrség akár felhívásra vagy megkeresésre, akár saját kezdeményezésére nyomozást teljesít, abba a községi előljáróság nem avatkozhatik bele, köteles azonban a csendőrséget a nyomozás lefolytatásában támogatni.

52. §.

A nyomozás megindítása.

276. A nyomozást a csendőr „Hivatalból“, „Magánindítványra“, „Felhívásra“ vagy előljáró csendőrpárcsnokságtól vett parancsra teljesíti.

Hivatalból akkor indítandó meg a nyomozás, ha a csendőrség akár feljelentés, akár pedig saját észlelete alapján nem magánindítványra üldözendő bűncselekményről értesül. Hivatalból üldözendő bűncselekmények miatt bárki is tehet feljelentést, de ha a feljelentést

ismeretlen egyén (névtelenül) teszi, a nyomozás megindítása előtt alapos tájékozódást kell szerezni a feljelentés valószínűsége és megbízhatósága felől, nehogy a kellő indok nélkül megindított nyomozással ártatlan egyének meghurcoltassanak.

Ha kétség merül fel az iránt, hogy valamely büntetendő cselekmény hivatalból vagy magánindítványra üldözendő-e, úgy elsősorban azokat az adatokat kell megállapítani, amelyeknek alapján ez megállapítható. Ennek megtörténteig csakis a halaszthatatlan nyomozó cselekmények illetve puhatolások foganatosítandók.

Ha a puhatolózás során kiderül, illetve a nyomozás bármely szakában megállapíttatik, hogy a büncselekmény csupán magánindítványra üldözendő és erről az indítványtételre jogosult tudomással nem bír, úgy őt értesíteni kell és ha az indítványt megteszi, a félbeszakított nyomozás folytatandó.

277. „Magánindítványra“ csak azon büncselekmények üldöztetnek, melyeket a törvény ilyenekként kifejezetten megjelöl. Magánindítványra jogosult az a magánegyén, kinek indítványától (Btk. 110. §.) a bűnvádi eljárás megindítása függ.

A csendőr őrsparancsnokság vagy járőr minden bűnvádi ügyre vonatkozó szóbeli vagy írásbeli feljelentést vagy magánindítványt bármely időben és bárhol elfogadni köteles.

Magánindítványra üldözendő büncselekményeknél az indítványtételre jogosulttól a 7. melléklet szerinti írásbeli „Nyilatkozat“ követelendő be, melyben a panaszolt büncselekmény és a tettesre illetve a részesre vonatkozó adatok is felsorolandók, ezenkívül pedig kifejezetten kijelentendő az is, hogy a magánindítványra jogosult a bűnvádi eljárás megindítását kívánja. Ezen nyilatkozat két tanu által is aláírandó. Ha a magánindítványra jogosult panaszát írásban adja be, úgy külön Nyilatkozat kiállítására felesleges. A Nyilatkozatot vagy az írott panaszjelentést a hatóságnak teendő feljelentéshez kell csatolni.

Magánindítványra üldözendő oly kihágásoknál, melyek gyakrabban fordulnak elő (pl. vadászati és halászati kihágások) az őrsparancsnokság egyszersmin-

denkorra szóló nyilatkozatot is elfogadhat. Ez esetben a feljelentéshez a nyilatkozat hitelesített másolata csatolandó.

Ha a magánindítványra jogosult kijelenti, hogy a bűnvádi eljárás megindítását vagy a gyanúsított megbüntetését nem kívánja, vagy ha már megtett indítványát visszavonja, a nyomozás nem teljesítendő, illetve abbanhagyandó.

Azon gyanúsítottakkal szemben, kiknek cselekménye hivatalból üldözendő, azon esetben is el kell járni, ha a cselekménnyel kapcsolatos más, — csak magánindítványra üldözhető — bűncselekmények nyomozása magánindítvány hijján — beszüntettetett.

Ha a csendőrség véleménye szerint a magánindítvány elkésetten vagy nem arra jogosult egyén által lett előterjesztve, továbbá, ha a bűncselekmény elévültnek látszik és végül, ha kétséget kizáró módon meg nem állapítható, hogy a bűncselekmény hivatalból vagy magánindítványra üldözendő-e, úgy a magánindítvány döntés végett az illetékes kir. ügyészségnek, illetve vétéség esetében a kir. járásbiróságnak előterjesztendő és annak döntéséig csupán a halaszthatatlan nyomozó cselekmények foganatosítandók. Egyáltalában, ha a csendőrségnek a nyomozás során bármiféle útbaigazításra volna szüksége, úgy azt a kir. ügyészségtől, illetve a kir. járásbiróságtól kérje ki.

278. A csak „felhatalmazás“ (1914. évi XLI. t.-c. 8., 9., 10., 11. §.) vagy „kivánat“ (1914. évi XLI. t.-c. 12. §.) alapján üldözhető bűncselekmények miatt a nyomozás felhatalmazás, illetve kivánat nélkül is megindítható ugyan, de arról a nyomozás megindításával egyidejűleg a kir. ügyészségnek azonnal jelentést kell tenni.

279. Testi sértéseknél a csendőr a sértettet hívja fel, hogy sérüléséről orvosi látleletet szerezzen be. Súlyos testi sértések esetében, ha a sértett orvosi bizonyítványt nem adott be, úgy a csendőr őt közvetlenül vagy a község előljáróság közbenjöttével községi-, kör- vagy más hatósági orvossal vizsgáltassa meg. A kiállítandó bizonyítványra az orvos által reávezetendő, hogy azt a csendőr kérésére állította ki, ugyancsak az orvos által a bizonyítványon számítandó fel a saját díja és költsége

is, melynek a bűnügyi átalányból való megtérítésére igényt tart.

Ha a csendőr sem hatósági, sem magánorvostól bizonyítványt szerezni nem tudott, vagy ha a sértett — könnyű sérülés esetén — orvosi bizonyítvány szerezni nem hajlandó, akkor a csendőr jelentésében saját észleletét valamint a gyógyulás tartamára vonatkozó saját véleményét jelentse.

280. Vagyon elleni bűncselekményeknél az okozott kár nagyságát rendszerint a sértett bemondása szerint kell feltüntetni. Ha azonban a sértett által bemondott összeget a csendőr bármi okból túlzottnak tartja, úgy erre vonatkozó indokolt véleményét is jelentse.

281. Felhívásra teljesítendő nyomozás vagy egyes nyomozó cselekmények úgy teljesítendőek, mintha azokat a csendőr saját kezdeményezésére teljesítené, a felhívó hatóság tehát sem a nyomozó cselekmények sorrendjét, sem pedig azok mikénti foganatosítását meg nem határozhatja.

282. Ha vám- és egyedárusági törvények és szabályok áthágására vonatkozó szóbeli feljelentés esetén a késedelem veszéllyel nem jár, a panaszos a pénzügyőri szakaszhoz utasítandó. Ha pedig a feljelentés írásban tétetik meg és sürgős intézkedés szüksége nem forog fenn, úgy az az illetékes pénzügyőri szakaszhoz továbbítandó. Ily ügyekben a csendőrség sem felhívásra, sem saját kezdeményezésére nyomozást nem folytathat, kivéve, ha a késedelem veszéllyel jár, de akkor is csak a legszükségesebb nyomozó cselekményeket foganatosíthatja.

283. Polgári per útjára tartozó panaszokat a csendőrségnek elfogadnia nem szabad, hanem a feleket az illetékes bírósághoz kell utasítania.

Büntetendő cselekményt nem képező magántermészetű ügyekben nyomozást folytatni, szolgálatban vagy szolgálaton kívül puhatolni nem szabad.

284. A nyomozás a bűncselekmény tudomásulvétele után azonnal, de legkésőbb 48 óra alatt megindítandó. Ha a nyomozásnak 48 órán belül való megindítása bármely okból lehetséges nem volt, úgy az a feljelentésben mindig megindokolandó. Csupán oly kisebb

jelentőségű büncselekmények esetében van megengedve a nyomozásnak a legközelebbi rendes szolgálattal kapcsolatban való teljesítése, melyekben a késedelem a nyomozás eredményét nem veszélyezteti, a késedelem azonban 8 napnál hosszabb ilyen esetben sem lehet.

Külszolgálatban álló járőröknek minden, náluk tett fontosabb feljelentés ügyében a nyomozást azonnal meg kell indítaniok. Ha ez bármi okból — pl. halaszthatatlan egyéb szolgálati teendők miatt — nem volt lehetséges, úgy a feljelentés bevonulás után, sürgős esetben azonnal az őrsparancsnokságnak bejelentendő.

Ha valamely büncselekmény vagy feljelentés feltűnően későn jutott a csendőrség tudomására, úgy a járásparancsnok tegye mindig megállapítás tárgyává, hogy az illető községben vagy tereptárgynál a büncselekmény elkövetése után portyázott járőröket az eljárás megindítása tekintetében mulasztás nem terheli-e? Ennek elbírálásánál elvül szolgáljon, hogy minden csendőrnek föltétlenül kell annyi és oly összeköttetéssel rendelkeznie, hogy minden, hivatalból üldözendő bűntettről és vétségről okvetlenül tudomást szerezzen még akkor is, ha emiatt nála feljelentés nem is tétetik és hogy ott, ahol ez meg nem történik, a csendőrt a legtöbb esetben mulasztás terheli.

285. A m. kir. állami rendőrség és a m. kir. pénzügyőrség tagjai ellen a csendőrség saját kezdeményezéséből nyomozást még hivatalból üldözendő büncselekmények esetében sem indíthat, hanem köteles a nála tett feljelentést a gyanúsított feljebbvaló hatóságához továbbítani, illetve a tudomására jutott körülményeket azzal közölni. Ha azonban a késedelem veszéllyel jár, sürgős nyomozati cselekmények (megszökés megakadályozása, a büncselekmény folytatásának meggátlása, a büncselekmény nyomainak biztosítása stb.) az illetékes feljebbvaló hatóság értesítése előtt is foganatosíthatók.

Katonai egyének elleni nyomozásra vonatkozó határozványok a jelen utasítás 74. §-ában foglaltatnak.

53. §.

A nyomozás mikénti végrehajtása általában.

286. A nyomozás a csendőrtől igen sokoldalú és igen kiterjedt szellemi és erkölcsi tulajdonságot és néha nagymérvű testi megerőltetést követel meg.

Minden büntettes tudatában van annak, hogy cselekményének és kilétének felfedezése, illetve elfogatása esetén a törvényes megtorlást el nem kerülheti, azért úgy cselekményét megelőzően, mint annak elkövetésekor és elkövetése után is tőle telhetőleg mindent megtesz, hogy cselekménye fel ne fedeztessék, illetve, hogy kiléte kideríthető ne legyen. E tekintetben a büntettek sokszor igen nagyfokú leleményességet tanúsítanak.

A törvényes rendet minden körülmények között megóvni hivatott csendőr feladata biztosítani azt, hogy a törvényes megtorlást senki el ne kerülhesse. Ezt pedig csak úgy érheti el, ha a büntettet leleményesség tekintetében felülmulja. A csendőr által nyomozott bűncselekmények kiderítését nemcsak a hivatásszerű szolgálati kötelesség, hanem a csendőrség jóhírének fenntartása is parancsolja. Ezért a csendőrnek minden nyomozás alkalmával a legnagyobb fokú lelkiismeretességet kell tanúsítania, minden képességét latba kell vetnie és minden kényelmét fel kell áldoznia azért, hogy az általa nyomozott bűncselekmény kideríttessék.

Minden előljárónak kötelessége éberren ellenőrizni azt, hogy a nyomozásokat minden csendőr a legnagyobb lelkiismeretességgel és alaposággal teljesítse és hogy a ki nem derített bűncselekmények száma a lehető legkisebb legyen. Azt a csendőrt, aki az általa teljesítendő nyomozásnál kényelmeskedést, felületességet vagy az ügyel szemben nemtörődömséget tanúsít, felelősségre kell vonni.

Ha a csendőr a nyomozáshoz szükséges szakértelemmel, képességgel, kitartással és kötelességérzettel rendelkezik, úgy sohasem kényszerül arra, hogy valamely bűncselekmény kiderítését meg nem engedett módon kísérelje meg. Elengedhetetlenül szükséges tehát, hogy a csendőr a nyomozás elméleti ismereteit is elsa-

játítván, gyakorlati tapasztalatait elméleti tanulás útján is bővítse, mert a nyomozás elmélete nem egyéb, mint a mások tapasztalatainak gyűjteménye, mely tapasztalatokat a csendőr a gyakorlatban a maga számára értékesíthet anélkül, hogy azokat számos próbálgatás és elkerülhetetlen kudarc árán kellene magának megszereznie.

287. A nyomozás gyakorlati kivitele a csendőrtől mindenekelőtt éles, az aprólékosságig menő megfigyelő-képességet követel meg, a felületesség sokszor a legegyszerűbb esetek kiderítését is lehetetlenné teszi. A nyomozás alatt a csendőr figyelmét a legjelentéktelenebb körülménynek vagy tárgynak sem szabad elkerülnie, mert a legtöbb esetben a nyomozás csak oly, lényegtelennek látszó nyomokra támaszkodhatik, melyeknek eltüntetése — épen jelentéktelenségüknél fogva — a tettes figyelmét elkerülte. Egyáltalában a csendőrnek mindig arra kell törekednie, hogy minden olyan tárgy, esemény, körülmény stb., mely a bűncselekménnyel vagy a tettes személyével bármilyen összefüggésbe hozható, előtte ismeretes legyen.

A nyomozás során megszerzett adatok az eredményes nyomozás lényeges előfeltételét képező helyes következtetések alapjául szolgálnak. A csendőrnek képesnek kell lennie arra, hogy általa ismeretes körülményeknek vagy állapotoknak ismeretlen okára vagy okozatára, a tettes személyére stb. nézve helyes és észszerű következtetést vonjon le, mely következtetés a további eljárás kiinduló vagy támpontját képezheti.

288. A nyomozásnak nem ötletszerűen, hanem tervszerint kell történnie. Tervszerűtlen, kapkodó nyomozás csak véletlen eredményekre vezethet.

A csendőrnek a bűncselekmény elkövetési módjára vagy a tettes kilétére nézve indok nélkül vagy nem kellően átgondolt indokok alapján elhamarkodott véleményt alkotnia nem szabad. Különösen hiba az, ha a csendőr másnak — pl. a sértettnek — ily véleményét kritika nélkül elfogadja, vagy ha a nyomozás során csak arra törekszik, hogy saját véleményének támogatására adatokat szerezzen, vagy hogy az általa gyanúsított egyén bűnösségét mindenáron bebizonyítsa, mert

mire ezen vélemények helyt nem álló volta kiderül, a helytelen irányban való nyomozás által okozott idővesztés a további nyomozást rendszerint igen megnehezíti. Ezért minden nyomozást egyszerre több irányban és esetleg több gyanúsított ellen is kell folytatni, sőt fontosabb esetekben ugyanazon bűncselekmény nyomozására egyszerre több járőr is vezényelhető, melyek különböző irányban — különböző gyanúsítottak ellen — és egymástól függetlenül nyomozzanak.

A csendőrnek a nyomozás tervében és annak kivitelében igen leleményesnek kell lennie. A leleményesség alatt a nyomozónak azt a képességét értjük, hogy akár végcéljának — a bűncselekmény kiderítésének — akár pedig ennek érdekében kitűzött közbeeső céljainak elérésére, valamint a gyanúsított elleni bizonyítékok megszerzésére mindig oly — megengedett — közvetlen vagy közvetett módot és eljárást találjon, amely, anélkül, hogy a csendőr szándékát szükségtelenül elárulná, a kívánt cél elérését biztosítja.

A leleményesség mellett a csendőrnek gyors feltalálási és elhatározási képességre is szüksége van, hogy a nyomozás folyamán váratlanul felmerülő minden adatnak vagy körülménynek a nyomozás szempontjából való fontosságát azonnal felismerje, azt azonnal értékesíteni tudja és — ha kell — pillanatok alatt is reájöjjön arra, hogy az adott helyzetben mit kell tennie.

289. A gyanúsítottaknak és tanuknak kikérdezésénél a csendőrnek nagyfokú emberismeretre van szüksége. A kikérdezett egyén képességeit, jellemtulajdonságait, hibáit, gyengéit, esetleg rejtett célját stb. már pár pernyi kikérdezés után fel kell ismernie és ki kell használnia, mert a kellő emberismeret a kikérdezést igen megkönnyíti és a csendőrt a kikérdezettel szemben hamarosan fölényhez juttatja.

A gyanúsított, a tanuk vagy mások által előadott minden, még oly jelentéktelen adatnak is, mely a nyomozás menetére befolyással lehet, vagy amelynek alapján a csendőr valamit tenni szándékozik, és amelynek helytálló volta a csendőr előtt nem kétségtelen, alaposan járjon utána és azt csak akkor fogadja el valónak, ha valósága kétséget kizáró módon bebizonyítást nyert,

mert valótlan adatoknak valókként való elfogadása az egész nyomozást helytelen irányba terelheti.

290. Tapasztalati tény az, hogy a bűncselekmény kiderítése közvetlenül elkövetése utáni 1—2 napon belül a legkönnyebb, egyrészt, mert annak nyomai többnyire még megvannak, másrészt, mert a történetek még a sértett és tanúk élénk emlékezetében vannak és bemondásaikban kevésbé tévednek. Ezért a csendőrnek arra kell törekednie, hogy a bűncselekmény tudomásulvétele után a helyszínén lehetőleg azonnal megjelenjen, a nyomozást azonnal megkezdje és főleg, hogy már az első nyomozás sikerrel járjon, mert minél inkább távolodik időben a bűncselekménytől, annál több nehézséggel kell a nyomozás során megküzdenie.

Ha azonban az első nyomozás — pótnyomozás — során a bűncselekmény minden igyekezet dacára sem volt kideríthető, úgy a nyomozást abbahagyni azután sem szabad és úgy szolgálatban, mint szolgálaton kívül is az örs minden tagjának mindent meg kell tennie, hogy a kiderítetlenül maradt bűncselekmény kideríttessék. Az esetleges eredménytelenség miatt elcsüggedni nem szabad, ellenkezőleg, az eredménytelenségnek a csendőr tetterejét kell fokoznia.

Ott, ahol a kiderítetlen bűncselekmények száma feltűnően sok, a hiba mindig a nyomozóban rejlik.

291. A fődolog mindig a bizonyítékok megszerzése, nem pedig az, hogy a gyanúsított a cselekményt beismerje. Eltekintve attól, hogy a bizonyítékok feltárása a gyanúsítottat a legtöbb esetben amúgy is beismerésre bírja, a kellő bizonyítékok fennforgása mindig elegendő ahhoz, hogy gyanúsított ellen — tagadása dacára is — vád emeltessék, viszont a gyanúsított beismerése bizonyítékok hiányában legtöbbször értéktelen, mert azt bármikor visszavonhatja és akkor ellene az eljárást meg kell szüntetni.

Bizonyíték gyanánt csakis oly adatok szolgálhatnak, melyből gyanúsított bűnössége perrendszerűen, tehát kétséget kizáró módon megállapítható. A csendőr egyéni véleménye vagy következtetése bizonyítékot nem képez.

292. A csendőrnek tudnia kell, hogy az általa nyomozott bűncselekmény a büntető- vagy más törvény mely szakaszába ütközik és hogy az a tettes személyére vagy a kísérő körülményekre való tekintettel miként minősül. A nyomozás során tehát csakis azon adatok megállapítására kell törekedni, amelyekre a kir. ügyész-ségnek a vád emelése céljából szüksége van. A bűncselekmény lényegtelen és a minősítést nem befolyásoló részleteibe való szükségtelen behatolás a csendőrnek csak fölösleges megterhelést okoz és az áttekintést is megnehezíti.

A nyomozással megbizandó csendőr kiválasztására mindig különös sulyt kell helyezni. Bonyolultabb vagy nehezebben kideríthető esetek mindig az őrsparancsnok által nyomozandók, ha pedig az őrsparancsnok ebben gátolva lenne, úgy a nyomozással a legügye-sebb és legjobb nyomozási képességgel rendelkező csend-őrt bizza meg.

Különös ügyességgel teljesített vagy különösen nagymérvű fizikai teljesítményt követelt eredményes nyomozásokért a csendőr csendőrkerületi parancsnoki megdicsérésre és esetleg jutalmazásra is a járásparancs-nok által mindig javaslatba hozandó.

293. Minden közbiztonsági szolgálatot teljesítő csendőr az Ügyviteli Utasítás I. részében előírt mintájú „Tevékenységi Napló“-t vezet, melybe az általa nyomozott összes bűnesetek — tekintet nélkül arra, hogy azok kiderítették-e vagy sem — bevezetendők. A tevékeny-ségi napló helyes vezetéseért a csendőrön kívül az őrs-parancsnok is felelős.

Kinevezésre, kitüntetésre, megjutalmazásra vagy megdicsérésre vonatkozó javaslatokhoz a Tevékenységi Naplónak az Ügyviteli Utasítás I. részben előírt kivo-natát mindig csatolni kell.

54. §.

Helyszíni szemle.

294. A nyomozás rendszerint a helyszíni szemlével veszi kezdetét.

A helyszíni szemle célja annak megállapítása, hogy a büntetendő cselekményt hogyan és minő körül-

mények között követték el, továbbá, hogy a bűncselekmény színhelyén talált nyomok és bűnjelek a nyomozás során való értékesítés céljából felfedeztessenek és biztosíttassanak. A helyszíni szemlét a legnagyobb alaposággal és az aprólékossáig menő részletességgel kell megejteni, mert sokszor a legjelentéktelenebb nyomok vagy tárgyak is a nyomozás későbbi menetére és eredményére döntő befolyással lehetnek.

A helyszíni szemlét lehetőleg mindig két tanu jelenlétében kell megejteni. Fontosabb jelentőségű körülményekre a tanuk figyelmét külön is fel kell hívni.

295. A csendőr mindenekelőtt arra igyekezzék, hogy a helyszínét, ameddig lehetséges, a talált állapotban változatlanul megőrizze. Ügyeljen tehát arra, hogy azon lehetőleg semmi változtatást ne eszközöljön, valamint, hogy illetéktelen egyének, kíváncsiak és bámészkodók a helyszínét össze ne tapossák. Ha gyanu merül fel arra, hogy a helyszínén a bűncselekménnyel összenem függő, később okozott nyomok vagy változtatások vannak, úgy ezeket még a helyszíni szemle kezdete előtt meg kell állapítani, nehogy azok később a csendőrt vagy a hatóságot félrevezessék.

Ha annak elkerülhetetlen szüksége merülne fel, hogy a csendőr a helyszínére reálépjen, vagy egyes tárgyakat megmozgasson, valamint, ha a talált nyomoknak, vagy állapotnak változatlanul való meghagyása nem lehetséges, úgy a helyszíne vázaltszerűleg lerajzolandó (l. 8. mintát), vagy lefényképezendő, a csendőr lábnyomai pedig megjelölendők.

Ha birói szemle várható, ez esetben a helyszínén talált állapot minden körülmények között változatlanul tartandó meg. Különösen ügyelni kell arra, hogy a bűnjeliül szolgáló s a gyanúsított ellen vagy mellett való bizonyításra alkalmasnak látszó tárgyak és nyomok teljes épségükben megmaradjanak.

296. Ha a helyszínén hulla találtatott és hatósági kiszállás várható, a csendőr a helyszínét, illetve a községet csak akkor hagyhatja el, ha a helyszínére kiszállott hatósági személyek hivatalos ténykedésüket már befejezték, vagy ha ezek támogatására más csendőr rendel-

tetett ki, vagy ha a kirendelt hatósági személyek a esendő eltávozásához hozzájárultak.

Ha különös okok, vagy körülmények egy hullának vagy a bűnjeleknek a helyszínén való hagyását lehetetlenné teszik, (pl. vasuti vágányokon, égő házban, forgalmas útvonalon), vagy ha a helyszínen hagyás nem szükséges, (pl. vízből fogatott ki), úgy a hullát, illetve a bűnjeleket a legközelebbi községbe úgy kell beszállítani, hogy azokon sérülések vagy változások ne keletkezhessenek és gondoskodni kell arról, hogy azok a hatóság megérkeztéig változatlanul megőriztessenek.

297. Lábnyomok — amennyiben azok a nyomozás szempontjából értékesíthetőknek látszanak — erre alkalmas anyaggal lemintázandók.

Bűnjelet képező szállítható tárgyak, amelyeken ujjnyomok vannak, vagy amelyekről gyanítható, hogy a tettes azokat megfogta, a szükséges megállapítás eszközlése végett megfelelően esomagolva az „Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal“-nak (Budapest Zrínyi-utca) küldendők be és pedig mielőbb, mert az ujjnyom 10—12 napon túl elő nem hívható. Megjegyzendő, hogy egyes síma felületű tárgyaknak (pld. papír, pohár) egyszerű megérintése is elégséges ahhoz, hogy az ujjnyom visszamaradjon és az sem szükséges, hogy az a esendő által látható legyen. Ily tárgyak beküldése esetén a gyanúsított vagy gyanúsítottak ujjlenyomata is lehetőleg melléklendő.

Ha az ujjlenyomatok nem szállítható tárgyon (pld. falon, asztalon stb.) vannak, úgy azok — ha szükséges, előhívás után — lefényképezendők vagy lehozandók.

Ha a gyanúsított személyazonossága kétes, vagy ha annak megállapítása szükséges, hogy a gyanúsított más bűncselekmények miatt nincsen-e körözve, akkor róla ujjlenyomatot kell felvenni, melyet szintén az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalnak kell beküldeni és ezt azon bíróságnak vagy hatóságnak, amelynek az illető átadatott, a feljelentésben (tényvázlatban) be kell jelenteni. Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal értesítését ugyanoda kell felterjeszteni.

298. Az esetleg rendelkezésre álló, vagy az őrstől távbeszélőn kérendő rendőr-kutya a helyszini szemlénél szintén felhasználandó, azt azonban annak vezetőjén vagy a vezető helyettesén kívül másnak vezetnie nem szabad. Helyszini szemlét tartó járőr vagy nyomozó járőr kérésére bármely örs köteles a rendelkezésére álló rendőr-kutyát azonnal rendelkezésre bocsátani, a kutya szállítására ily esetben vasut vagy előfogat is igénybevehető. A kutya mikénti felhasználására nézve az erre vonatkozó külön utasítás határozványai mérv-adók.

299. A helyszini szemle megejtése után a járőrnek mindenekelőtt azon egyéneket kell kipuhatolnia, akik a cselekménynek szemtanúi voltak vagy akik a helyszínét legelőször feltalálták.

300. Ha valamely halott egyén kilétének és személyazonosságának megállapítása céljából a hulla megmozgatása, zsebeinek átkutatása stb. el nem kerülhető, úgy ezt csak azután szabad foganatosítani, miután a hulla helyzete és környezete részletesen megállapított és lefényképeztetett, lerajzoltatott vagy leiratott. A halál oka mindig orvos által állapítandó meg.

Ha kétségtelenül megállapítható, hogy az elhalt egyén természetes halállal halt meg és ha kiléte ismeretes, erről csak a közigazgatási hatóságnak kell jelentést tenni. Ha azonban a hulla ismeretlen, vagy ha öngyilkosság forog fenn, akkor a közigazgatási hatóságnak, valamint a járás és örsparancsnokságnak táv-íron, távbeszélőn vagy küldőnc útján közvetlen jelentés teendő. A jelentés végén fel kell tüntetni, hogy az egyidejűleg még hova tétetett meg.

A nyomozás során felmerült költségek számlába foglalva, a bűnügyi átalányból való megtérítés végett a kir. ügyészségtől kérendők.

55. §.

Sértettek és tanuk kikérdezése.

301. A csendőr által a sértettek, továbbá tanuk gyanánt mindazok, akiknek a bűncselekményről vagy a bűnvádi eljárásra nézve fontos ténykörülményekről

közvetlen észleleten alapuló tudomásuk van, vagy akikről ez feltehető, kikérdezendők.

Kikérdezendők továbbá mindazok, kiknek kikérdezését a sértett vagy a gyanúsított — a tanu által bizonnyíttatni kívánt körülmények megjelölése mellett — kéri, feltéve, hogy az illető tanu kikérdezését a tényállás teljes és pártatlan felderítése érdekében maga a csendőr is szükségesnek látja.

Mindegyik sértettet és tanut külön-külön és — ha a csendőr azt szükségesnek látja — két megbízható és érdektelen tanu jelenlétében kell kikérdezni. A csendőr az esetleg alkalmazott polgári tanukat a kikérdezés megkezdése előtt figyelmeztesse, hogy az elhangzandókra jól figyeljenek és azokat maguknak jól jegyezzék meg, hogy szükség esetén a bíróság előtt is igazolhassák azt, hogy a kikérdezett egyének a csendőrnek mit adtak elő. A sértettet bárhol ki lehet kérdezni, a tanukat a csendőr rendszerint lakásukon vagy munkahelyükön keresse fel. Azon esetben, ha ez lehetséges nem lenne (pl. a csendőr őrizetében levő foglyok vagy a kikérdezendő tanuk nagy száma, vagy azoknak egymástól igen távol eső lakása miatt) a tanukat a községi előljáróság által a község házához kell megidéztetni. Ha a tanu ezen hatósági idézésre meg nem jelenik, úgy a csendőr annak elővezetésére a község előljáróságot kérje fel, mihez szükség esetén karhatalmi segílyt nyujthat.

A sértett előadásának sem tulajdonítandó több fontosság, mint bármely más tanu előadásának, miért is a csendőr kizárólag a sértett fél előadása alapján magának se a bűncselekmény elkövetési módjára, se a tettes kilétére nézve véleményt ne alkosson.

302. Sértetteket, tanukat és gyanúsítottakat kizárólag felismerés és a személyazonosság megállapítása céljából szabad egymással szembesíteni. Kettőnél több egyént és egynél több körülményre nézve egymással szembesíteni nem szabad. A tanuságtétel alól mentes hozzátartozók, még ha önként tanuskodtak is, a gyanúsítottal nem szembesíthetők, ha csak azt maga a gyanúsított nem kívánja.

Ha egy és ugyanazon ténykörülményre vonatkozólag több tanu áll rendelkezésre, úgy elég, ha a csendőr

csak annyi tanut kérdez ki, amennyit a tényállás részletes és kétségtelen bizonyításához szükségesnek tart, a többieket pedig csak névszerint jelenti be.

303. A kikérdezés megkezdése előtt a csendőr a tanut hívja fel arra, hogy legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a valóságot adja elő és hogy abból, amiről a bűncselekménnyel kapcsolatban tudomása van, semmit el ne hallgasson. Ezután kérdezze meg a tanutól nevét, születési évét, szülő- és lakhelyét (pontos lakcímmel), családi állapotát, vallását, foglalkozását, a gyanúsítotthoz, valamint az ügyben egyébként érdekeltekhez való viszonyát és azt, hogy a bűncselekmény következtében nem szenvedett-e kárt vagy sérelmet?

Ezek után a tanut a bűncselekményre vonatkozólag részletesen kérdezze ki.

A tanuk előadásait a csendőr mindig kellő óvatossággal, a tanu egyénisége, értelmi foka és szavahihetősége szerint értékelje.

Szükség esetén a tanuval a helyszínére vagy olyan helyre is el lehet menni, ahol a tanu a cselekmény elkövetésekor vagy elkövetése után tartózkodott, hogy ezáltal úgy a tanu, mint a csendőr könnyebben tájékozódhassanak, vagy hogy a csendőr a tanu szavahihetőségét ellenőrizhesse. Ha a kikérdezésnél valamely személy vagy tárgy azonosságát kell megállapítani, akkor a tanu először felhivandó, hogy azokat szóbelileg írja le, a személyt vagy tárgyat csak azután szabad neki megmutatni.

Ha a csendőr a kikérdezést tolmács útján eszközölte, a tolmács nevét, lakhelyét és foglalkozását is fel kell jegyezni.

304. Tanuk gyanánt ki nem kérdezhetők:

a) a lelkész arra nézve, amit vele a gyónásban vagy egyébként a titoktartás egyházi kötelezettsége alatt közöltek;

b) a védő arra nézve, amit gyanúsított vele mint védőjével tudatott;

c) a közszolgálatban levő vagy abból kilépett egyén, ha a tanuságtétellel megsértené a hivatali vagy szolgálati titoktartás kötelezettségét és e kötelezettség

alól őt az illetékes feljebbvaló hatósága fel nem mentette.

305. A tanuzás kötelessége alól mentesek és ha tanuskodni nem hajlandók — a sértettet is beleértve — ki nem kérdezhetők:

a) a gyanúsítottnak fel- vagy lemenő ágbeli rokona vagy sógora, unokatestvére vagy ennél közelebbi oldalrokona, házastársa vagy jegyese, házastársának testvére, testvérének házastársa, örökbefogadó vagy nevelő szülője, örökbefogadott vagy nevelt gyermeke, gyámja, gondnoka, gyámoltja vagy gondnokoltja, még pedig a házastársi vagy sógorsági viszonyban levőkre nézve tekintet nélkül arra, hogy fennáll-e még az a házasság, amelyen ez a viszony alapszik?

b) az ügyvéd, a közjegyző, az orvos, a sebész, a gyógyszerész, a szülésznő és ezek segédei arra nézve, amit valaki a hivatásukkal járó bizalomnál fogva titoktartás kötelezettségével bízott rájuk, ha csak a megbízó őket a titoktartás alól fel nem mentette.

Az *a)* és *b)* pontban felsorolt egyének kikérdezésük előtt, vagy amikor a kérdéses viszony kiderül, figyelmeztetendők, hogy tanuskodni nem kötelesek. E figyelmeztetés megtörténtét és a tanuságtétel megtagadására jogosult egyénnek arra adott feleletét a jelentésben (tényvázlatban) fel kell tüntetni.

Ha a tanu több gyanúsított közül csak egyhez vagy egyesekhez áll az *a)* pont alatt megjelölt viszonyban, a tanuságtételt a többi gyanúsítotttra nézve csak akkor tagadhatja meg, ha tanuságtétele el nem különíthető. A tanuságtétel megtagadására jogosult tanu a kikérdezés folyamán is kijelentheti, hogy nem kíván felelni.

306. Ha más, tanuskodni köteles tanu a tanuságtételt megtagadja, a csendőr figyelmeztesse őt, hogy ezért a bíróság által letartóztatható, ha pedig a tanuskodást ezután is megtagadja, a fenti kényszerrendszabály alkalmazása végett az illetékes kir. járásbírósnak jelentse fel.

56. §.

Gyanusítottak kikérdezése.

307. Mindegyik gyanusítottat külön-külön és minden esetben két érdektelen megbízható egyéni jelenlétében kell kikérdezni. A kikérdezésnél alkalmazott polgári tanuk előzetes figyelmeztetésére nézve a 301. pontban foglaltak mérvadóak.

Ha kivételes körülmények fennforgása miatt a gyanusított kikérdezésénél tanuk jelen nem lehettek, vagy ha bármi oknál fogva csak egy tanu volt alkalmazható, e körülmény a hatóságnak tett jelentésben, vagy tényvázlatban — az ok megjelölése mellett — fel kell említeni.

A gyanusítottat lehetőleg a község házában kell kikérdezni. Ha a gyanusított a község házára menni vonatkozik, úgy vele szemben a 301. pont 3. bekezdésében foglaltak alkalmazandók.

308. A gyanusított kikérdezésének nem az a célja, hogy ő mindenképen beismerésre bírassék, hanem az, hogy a csendőr a felmerült gyanuok alapossága vagy alaptalansága felől tájékozást szerezzen és a gyanusítottnak alkalmat adjon arra, hogy a terhére rótt bűncselekménnyel szemben védelmét is előadhassa.

A gyanusított a feltett kérdésekre a törvény értelmében nem köteles válaszolni, tehát a válaszadásnak vagy beismerésnek kieszakozlása végett nem szabad sem ígéretet, biztatást, ámitást, fenyegetést, erőszakot vagy kényszert használni, sem pedig a gyanusítottat éjjeli kihallgatással vagy más módon célzatosan kifárasztani.

Ha a csendőr ezen tilalom dacára mégis ilyen visszaélést követne el, szigorú felelősségre vonatkozik és amennyiben hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés büntettségével, nevezetesen pedig azzal terheltté válik, hogy vallomás vagy beismerés kicsikarása céljából fenyegetést, tetteges bántalmazást vagy más erőszakot használt, ellene hadtörvényszéki vizsgálat indíthatik meg.

309. Ha a gyanusított a kikérdezéskor kijelenti, hogy nem kíván nyilatkozni, további kérdéseket nem

kell hozzá intézni; de figyelmeztetni kell, hogy ilyen viselkedése az eljárás folytatását egyáltalában nem akadályozza és hogy saját érdekében cselekszik, ha a kérdésekre feleletet ad, mert különben magát a saját védelmétől is megfosztja.

Ugyanígy kell eljárni, ha a gyanúsított magát siketnémának, tompa elméjűnek vagy elmebetegnek tettet.

Ha a kikérdezés folyamán az a gyanú merül fel, hogy a gyanúsított a beszámíthatóságot kizáró vagy korlátozó elmezavarban vagy öntudatlanságban szenved, az őt terhelő cselekmény ügyében csak annyiban kell a nyomozást lefolytatni, hogy megállapítást nyerjen, hogy a bűncselekményt kizárólag ő követte-e el és hogy ezért rajta kívül mást büntetőjogi felelősség nem terhel-e? A továbbiakra nézve ily esetben az illetékes hatóság elhatározását kell kikérni és aszerint kell eljárni.

A csendőrnek azért, hogy valamely gyanúsítottal szemben bizonyítékot szerezzen, nem szabad oda hatnia, hogy a gyanúsított az általa elkövetni szándékolt büntetendő cselekmény elkövetésére, folytatására vagy befejezésére reábirassék vagy csábíttassék.

310. A kikérdezés kezdetén a gyanúsítottól megkérdezendő: neve (guny- és mellékneve is), kora, válása, szülő- és lakóhelye (pontos lakcímmel), illetőségi helye, foglalkozása, családi állapota, vagyoni és katonai szolgálati viszonyai, továbbá, hogy volt-e már büntetve, ha igen mely hatóság vagy bíróság által, hol, mikor, miért és mily büntetéssel. Ha a gyanúsított által előadott adatok valóságához kétség fér, vagy ha az egyéb okból szükségesnek mutatkozik, a gyanúsított személyi viszonyai nyomozás tárgyává is tehetők.

311. A kikérdezés folyamán okvetlenül meg kell engedni a gyanúsítottnak, hogy mindazt, amit a terhére rótt bűncselekménnyel kapcsolatban előadni akar, egyfolytában és részletesen előadhassa.

A gyanúsítotthoz kérdéseket csak azután kell intézni, mintán előadni valóját a járőrnek összefüggően előadta. A kérdéseket oly módon kell hozzá intézni, hogy a gyanúsított előadásának hézagai pótolva, ellenmon-

dásai megvilágosítva legyenek és hogy a gyanúsított minden ellene fennforgó és az eljárás céljának veszélyeztetése nélkül közölhető terhelő adatról tudomást szerezzen, azokról nyilatkozthassék és magát azokkal szemben védelmezhesse.

Ha a gyanúsított olyan adatokra hivatkozik, amelyek — szerinte — ártatlanságának megállapítására alkalmasak lehetnek, a nyomozást ezekre is ki kell terjeszteni, ha a halogatás célzata nem nyilvánvaló.

Ha a csendőr olyan gyanúsítottat kérdez ki, akiről rovott előélete vagy gyanus volta miatt alaposan feltételezhető, hogy az az éppen nyomozás tárgyát képező bűncselekményen kívül még más, eddig törvényesen meg nem torolt bűncselekményt is követett el, úgy igyekeznie kell az illető által elkövetett összes bűncselekményeket kinyomozni. A nyomozás kiinduló pontja ez esetben az a nap, amelyen az illető legutoljára elítéltetett, illetve a letartóztató intézetből kiszabadult, a gyanúsított tehát felszólítandó annak előadására is, hogy utolsó elítéltetése, illetve kiszabadulása után hol tartózkodott és mivel foglalkozott.

57. §.

Házkutatás.

312. A házkutatás célja az, hogy valamely büntendő cselekmény tettese vagy részese kézrekeríttessék, valamely büntendő cselekménnyel összefüggő bizonyíték vagy bizonyítékul szolgáló tárgy felfedeztessék, illetve megtaláltassék és biztosíttassék.

A csendőrség házkutatást rendszerint csak az arra illetékes bíróság vagy hatóság felhívása folytán teljesít. Házkutatás elrendelésére rendszerint a vizsgálóbíró vagy kiküldött bíró jogosult, ha azonban a kérelem veszéllyel jár, úgy azt a járásbíró vagy a főszolgabíró (rendőri hatóság) is elrendelheti.

313. A csendőr házkutatást saját kezdeményezéséből csak büntett vagy nem csupán pénzbüntetéssel büntendő vétségen való tettenkapás esetén, de akkor is csak úgy tarthat, ha attól lehet tartani, hogy a hatóság

intézkedéséig a gyanúsított megszökik vagy a keresett tárgynak nyoma vész. Ily esetekben:

a) annak, aki büntett vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétség alapos gyanuja alatt áll, háza, lakása, valamint az általa bírt, illetőleg használt más helyiségek és a bennük talált tárgyak átkutathatók, ha alaposan vélelmezhető, hogy a kutatás a tettes vagy részes kézrekerítésére vagy bizonyíték felfedezésére vezet;

b) másoknak háza, lakása, vagy egyéb helyiségei szintén átkutathatók, ha az *a)* bekezdésben meghatározott büncselekmény az ezek által bírt helyiségekben követtetett el, ha a gyanúsított üldözés közben oda menekült vagy ott fogatott el, avagy ha igen nyomatékos tények valószínűvé teszik, hogy ott a tettes vagy részes, vagy pedig bizonyítékul szolgáló tárgy feltalálható.

314. Ezenfelül a csendőr másoknak házát, lakását, vagy egyéb helyiségeit átkutathatja, ha:

a) megszökött fogoly kézrekerítése végett szükséges;

b) a csendőr segélykiáltásra jelent meg,

c) a házzal vagy helyiséggel rendelkező kívánja, de az utóbbi esetben csak azon helyiségekben teljesíthető a házkutatás, melyek kizárólag a behívó rendelkezése alatt állanak és csakis azokkal szemben, kik a behívónak családjához és háztartásához tartoznak, vagy akik a lakással rendelkező által ott a lakásban akkor elkövetett büntetendő cselekménnyel vádoltatnak;

d) a házzal vagy helyiséggel rendelkező rendőri felügyelet alatt áll, vagy a csendőrség előtt mint szokásos büntettes ismeretes, ha ezen egyén és valamely büncselekmény között kapcsolat mutatkozik;

e) valakinek elfogása (elővezetése) vagy valamely tárgy őrizet alá vétele van elrendelve, és az illető személy vagy tárgy kiadását a házzal vagy helyiséggel rendelkező egyén megtagadja, ezen esetben azonban házkutatás csak ott tartható, ahol ezek megtalálhatók és a kutatásnak csak a keresett személy vagy tárgy megtalálására szabad irányulnia;

f) végül korcsmák, csárdák, kéjházak és azok a nyilvános vagy a közönségnek nyitva álló helyiségek, melyekben tiltott szerencsejátékot üznek, vagy amelyek

büntettesek rendszerinti rejtekhelyéül szolgálnak, — kihágás esetében is — birói határozat nélkül bármikor átkutathatók.

Ha a csendőr a felsorolt esetekben a házkutatást nem tartja halaszthatatlanul sürgősnek, a legrövidebb uton tegyen jelentést a házkutatás elrendelésére jogosított bíróságnak vagy hatóságnak és ha szükséges, egyidejűleg gondoskodják róla, hogy a hatóság intézkedéséig a házkutatás alá veendő helyiségekből senki meg ne szökhessék és hogy onnan tárgyakat el ne vihessenek.

315. Ha a házkutatás valamely közhivatal vagy hatóság helyiségében eszközendő, úgy erről a hatóság vagy hivatal főnöke vagy annak helyettese lehetőleg előzetesen értesítendő, a kutatás pedig a hivatali főnöknek vagy az ez által megbízott vagy a hivatalhoz tartozó egyénnek jelenlétében ejtendő meg; ily megbízott kirendelésének megtagadása azonban a házkutatás megejtését nem akadályozza.

Közhivatali helyiségben a házkutatás csak oly időben ejthető meg, mikor az a hivatal működését nem hátráltatja, kivéve, ha a késedelemből származható veszély miatt a házkutatást azonnal meg kell tartani.

58. §.

Személymotozás.

316. A csendőrség személymotozást rendszerint csak az illetékes bíróság vagy hatóság felhívására teljesít. Személymotozás elrendelésére ugyanazon bíróságok és hatóságok illetékesek, amelyek házkutatás elrendelésére jogosítva vannak.

A csendőr külön felhívás vagy megkeresés nélkül is átvizsgálni tartozik az azon egyénen levő ruházatot, illetve a közvetlen birlalatában levő egyéb tárgyakat:

a) aki a csendőrség által elfogandó, elővezetendő, vagy őrzendő;

b) akit büntett vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétség gyanuja terhel;

c) akinek házában, lakásában, vagy helyiségében a csendőr házkutatást tart;

d) akit azon alapos gyanu terhel, hogy a tettessel egyetértésben valamely bizonyítékul szolgáló tárgyat rejteget magánál;

e) aki öngyilkosságot kísérelt meg, vagy elkövetésével fenyegetőzik;

f) akinél jogtalanul tartott fegyver, támadásra vagy ölésre alkalmas eszköz, szer, bűnjel vagy gyanus tárgy van vagy lehet elrejtve, ha az illető rendőri felügyelet alatt áll vagy szokásos büntettesként ismeretes.

A fent megjelölt egyének hozzátartozóinak ruháit és egyéb tárgyait csak akkor szabad átvizsgálni, ha őket részesség, orgazdaság, vagy bűnpártolás nyomatékos gyanuja terheli, vagy ha azok a csendőr által átkutatandó helyiségben laknak vagy tartózkodnak.

59. §.

Házkutatásnál és személymotozásnál szem előtt tartandó szabályok.

317. A házkutatás mindig, a személymotozás pedig lehetőleg mindig két érdektelen és megbízható polgári személy — mint tanu — jelenlétében eszközlendő. Ha tanuk nem voltak alkalmazhatók, vagy ha a házkutatásnál bármi oknál fogva csak egy tanú volt alkalmazható, e körülmény és annak oka a teendő jelentésben (tényvázlatban) felemlítendő.

Házkutatások és személymotozások minden fölösleges feltűnés nélkül és az érdekelt nem okvetlenül szükséges megterhelésének vagy háborgatásának mellőzésével, hírnevének és a nyomozás tárgyával összefüggésben nem álló magán vagy családi titkainak lehető kimélésével, valamint az illem és a tisztesség szem előtt tartása mellett és csak akkor eszközlendők, miután az illető a keresett tárgy vagy egyén előadására eredménytelenül szólíttatott fel. Mellőzhető az előzetes felszólítás, ha az illető a csendőrség előtt szokásos büntettesként ismeretes, ha a késedelem veszéllyel jár, vagy ha nyilvános, illetve a közönség számára nyitva álló helyiség kutatóndó át.

Felhívás folytán eszközlendő házkutatás vagy sze-

mélymotozás alkalmával a bíróság (hatóság) határozatát az előtt, akinél az foganatosítandó, ki kell hirdetni.

318. A házkutatást vagy személymotozást a járőrvezető ejti meg, mihez szükség esetén polgári egyének segítségét is igénybe veheti. Közönséges munkák végzésére (ásás, kutkiszivattyuzás stb.) munkások és napszamosok is felfogadhatók.

Ha több helyiséget kell átkutatni, akkor azokat, melyekre csak később kerülhet sor, a házkutatás tartamára le kell zárni, illetve őrizni kell.

Azon egyéneknek, kik annak házanépéhez tartoznak, aki ellen a házkutatás tartatik, továbbá azokon, kik az átkutatandó helyiségben laknak, a házkutatást megelőzőleg személymotozást kell foganatosítani. Ezen egyéneknek a csendőr elrendelheti, hogy a házkutatás tartama alatt egy általa megjelölt helyen tartózkodjanak.

Nőknek és a rajtuk levő ruházatnak átvizsgálását megbizható, és a csendőr által teendőikre nézve kioktatott nők végezzék. Ez alkalommal tanuk gyanánt is csak nők lehetnek jelen, de a csendőr tartózkodjék ama helyiség közvetlen közelében, ahol a motozás tartatik.

319. A házkutatást a házzal vagy helyiséggel rendelkezőnek vagy megbizottjának jelenlétében kell foganatosítani. Ha az, aki ellen a házkutatás foganatosítandó, távol van és megbizottja sincs jelen, nagykorú családtagjai vagy szomszédai közül kell valakit tanu gyanánt meghívni. Ez utóbbi a házkutatás foganatosításánál mindazokat a jogokat gyakorolhatja, melyek azt illetik, aki ellen a házkutatás foganatosítottatik.

Zárt helyiséget vagy készüléket feltöretni vagy zárat felnyitítani csak akkor szabad, ha sem a velük rendelkező, sem annak megbizottja nincs jelen, vagy ha ezek a felnyitást megtagadták. Ily felnyitásra lehetőleg szakértő mesteremberek alkalmazandók. A költségek megtérítése a kir. ügyészségtől kérendő. Ha a feltörés vagy felnyitás a tulajdonosnak vagy megbizottjának távolléte miatt történt, az illető helyiséget vagy tárgyat a kutatás megtörténte után ismét el kell zárni.

320. A saját kezdeményezésből megtartott házkutatás bármely időben megkezdhető és foganatosít-

ható. Elrendelt házkutatás csak a 6 órától 21 óráig terjedő időben kezdhető meg, de a megkezdett házkutatás 21 óra után is folytatható.

60. §.

Tárgyak őrizetbe vétele és azokkal való eljárás.

321. A csendőr által őrizetbe veendőek mindazon tárgyak:

- a) amelyekkel bűncselekmény követtetett el,
- b) amelyek büntetendő cselekmény folytán jöttek létre,
- c) amelyeknek birtoklása, használata vagy terjesztése tiltva van,
- d) amelyek a bűncselekmény színhelyén vagy a gyanúsítottnál, illetőleg részesnél találtattak,
- e) amelyek senkinek sincsenek birtokában vagy birlalatában,
- f) amelyeket mint bűnjeleket vagy nyomravezető illetve talált tárgyakat mások a csendőrségnek önként átadtak,
- g) amelyek a csendőrség által elfogandó, előveendő vagy őrzendő egyén közvetlen birlalatában találtattak.

Ha a házkutatásnál vagy személynotozásnál az eljárás alapjául szolgáló bűncselekménnyel összefüggésben nem levő oly tárgyak találtatnak, melyek valamely más büntetendő cselekmény fennforgására mutatnak, úgy azokat is őrizetbe kell venni.

322. Az őrizetbe vett tárgyakat rendszerint az illetékes hatósághoz kell beszolgáltatni, oly tárgyakat azonban, melyeknek azonnali elszállítása nehézségekbe ütközik, amelyek romlandók, vagy amelyeknek fenntartása költséggel jár, (pld. élő állatok) a községi előjárásúknak, városokban a rendőri hatóságnak kell megőrzés végett átadni. Ugyanide adandók át a talált tárgyak is.

Azok a közzolgálati célokat szolgáló tárgyak, amelyek nélkül a közzolgálat el nem látható, amennyiben a bűnvádi eljárásban bizonyításra további haszná-

lat mellett is felhasználhatók, az illető polgári vagy katonai hatóság őrizetében is hagyhatók.

323. Az őrizetbe veendő tárgyat a csendőr felszólítására mindenki köteles kiadni. Ha a birtokos vagy birlaló a kiszolgáltatást megtagadja és ha az őrizetbe veendő tárgy házkutatás útján sem szerezhető meg, úgy az illető az őrizetbe veendő tárgy kiszolgáltatására való kényszerítés végett a kir. járásbiróságnak, illetve a vizsgálóbírónak feljelentendő.

Ha a csendőr tárgyakat vesz őrizet alá, erről az érdekelt részére és saját maga részére külön-külön jegyzéket kell készítenie s azt, amellet, hogy maga és járőrtársa is aláírja, az érdekelttel és a közreműködött tanukkal is alá kell iratnia. A jegyzékben (9. melléklet) az őrizetbe vett tárgyakat egyenkint és oly módon kell leírni, hogy azonosságuk iránt kétség fel ne merülhesen. A jegyzéken az őrizetbe vett tárgy tulajdonosa is feltüntetendő. Ha érdekelt nincs (ismeretlen származású bűnjelek, talált tárgyak) úgy a jegyzék egyik példányát annak a hatóságnak kell átadni, melynek a jegyzékben foglalt tárgyak átadattak.

A jegyzéket lehetőleg tintával kell kiállítani, ha azonban tinta nem áll rendelkezésre, úgy az jól olvasható tintairónnal is kitölthető. A jegyzék szövegében olvashatatlanul törülni nem szabad, esetleges hibákat úgy kell áthúzni, hogy olvashatók maradjanak. A bűnjel lepecsételésére alkalmazott pecsétet a jegyzékre is reá kell nyomni.

Ha az őrizetbe vett tárgyak tulajdonosa vagy birlalója a jegyzék aláírását megtagadja, úgy a járőrvezető ezen körülményt a jegyzékre vezesse reá és ezen bejegyzést a tanukkal is irassa alá. A tulajdonost vagy birlalót a jegyzék aláírására kényszeríteni nem szabad.

Az őrizetbe vett tárgyakat, amennyire minőségük engedi, külön borítékba vagy megfelelő tartóba kell tenni és a járőr egyik tagjának, továbbá az érdekeltnek vagy a községi elöljáróságnak pecsétjével el kell látni. Ha valamely bűnjelen a bizonyítás szempontjából fontos nyomok vannak, úgy a csomagolás akként történjék, hogy a bűnjel eredeti állapotán változás ne történjen.

Azon bűnjelek is, melyek be nem csomagoltatnak,

mindig megjelölendők, hogy származásuk később is megállapítható legyen és hogy kicserélhetők ne legyenek. Ily tárgyakra a csendőr pecsétviasszal és saját pecsétnyomójának alkalmazásával egy lehetőleg kemény papírszeletet erősítsen s e papírszeletre írja rá, hogy a kérdéses tárgy hol, ki által, kitől, mily esetből kifolyólag és mikor vétetett őrizetbe.

A csendőr által elfogott vagy elővezetendő egyénél talált, attól őrizetbe vett és a büntetendő cselekményei összefüggésben nem álló olyan eszközt vagy tárgyat, mely támadásra, öngyilkosság elkövetésére vagy szökés véghezvitelére alkalmas, továbbá a pénzt és értéktárgyakat külön jegyzékbe kell foglalni és a gyanúsítottat átvevő hatóságnak kell átadni.

324. Méregnek vagy az egészségre ártalmas tartalmú tárgyaknak vagy anyagoknak tartálya lepecsételendő és a tartály burkolatán annak veszélyes volta szembetűnően feltüntetendő. Nagyobb mennyiségű hamisítványokból elég egy lepecsételt üvegben vagy tartályban mintát beszolgáltatni, a többi mennyiség lepecsételve a községi elöljáróság őrizetére bízandó.

Robbanó anyagokat, továbbá tüzérségi lőtereken talált fel nem robbant ágyulövedékeket a találás helyén kell hagyni és biztosítani kell, hogy azok érintetlenül maradjanak. Ily anyagok és lövedékek feltalálásáról a közigazgatási (rendőri) hatóságnak és a legközelebbi tüzer csapatotestnek vagy tüzérségi szertárnak jelentést kell tenni.

Lőfegyvert rendszerint nem szabad töltött állapotban beszolgáltatni, hanem azt lehetőleg a töltény kivétele által, ha pedig ez lehetséges nem lenne, elsütés által ki kell üríteni és ennek megtörténtét az illetékes hatóságnak teendő jelentésben fel kell említeni.

Elültöltő fegyvernél elég a gyutacs levétele és a kakas lekötözése, hátültöltő fegyvernél — annak elsütése esetén is — a töltényhüvely is biztosítandó, a kilövés pedig lehetőleg olyan helyre (pld. laza földbe) eszközözendő, ahol a lövedék alakját nem veszíti el és ahonnan az kiásható.

325. Az őrizetbe vett tárgyak a feljelentésben is oly részletesen irandók le, mint azok a jegyzékben le-

írva vannak, hogy a hatóság pontosan és könnyen megállapíthassa, hogy mi, kitől, ki által, hol, mikor és miért vétetett őrizetbe és hogy az őrizetbe vett tárgy kinek adatott át.

Őrizetbe vett tárgyak átvétele az átvevő hatóság által a jegyzéken mindig elismerendő.

Őrizetbe vett tárgyakat a csendőrlaktanyában őrizni nem szabad.

61. §.

Iratokkal, nyomtatványokkal, táviratokkal és levelekkel való eljárás.

326. Iratokat, nyomtatványokat, táviratokat és leveleket a csendőrnek csak házkutatás és személymotoszás alkalmával szabad őrizet alá vennie. Ezen eseteken kívül ily tárgyak őrizetbevételét a csendőr nem fogantósíthatja, hanem e célból a kir. ügyészséghez kell jelentést tennie, kivéve az 1909. évi II. t.-c. 50. §-ában foglalt esetet, melyben az őrizetbevételt rendszerint a közgazgatási hatóság rendeli el.

A csendőr másnak szóló zárt levelet, táviratot vagy egyéb póstai küldeményt bármi uton és bármily célból jussanak is azok kezébe: sohasem bonthat fel.

Ha a csendőr házkutatás vagy személymotoszás alkalmával iratokat talál, azok birtokosát vagy megbizottját kérdezze meg, hogy azok átolvasásába beleegyeznek-e. Ha azok az átolvasás ellen nem tiltakoznak a csendőr az iratokat átolvashatja; ha tiltakoznak, úgy az iratokat átolvasás nélkül borítékba kell tenni és a borítékot úgy a saját, mint az érdekelt egyén vagy a községi előljáróság pecsétjével is le kell zárni.

Ha másnak iratai akár házkutatás, akár személymotoszás alkalmával, akár más alkalommal a csendőr birtokába kerültek és azokat elolvasta, úgy a csendőr személyesen felelős azért, hogy az iratok tartalmáról az erre törvény szerint jogosítottakon kívül senki tudomást ne szerezzen.

327. Ha a csendőr olyan nyomtatvány vagy képes ábrázolat terjesztését vagy nyilvános helyen való kiállítását észleli, mely hivatalból üldözendő büntetendő

cselekményt (izgatás, szemérem elleni vétség stb.) tartalmaz, ezekből — ha őrizetbe vételük elrendelve nem lett — a törvény által megengedett módon (vétel, elkérés útján stb.) legalább egy példányt szerezzen meg és azt az őrsparancsnokság útján a kir. ügyészséghez küldje be. Ha a nyomtatványt vagy képes ábrázolatot a csendőr megszerezni nem tudja, akkor észleleteiről a kir. ügyészségnek távbeszélőn vagy táviratilag tegyen jelentést.

Ha valamely nyomtatványon a nyomdatulajdonos neve illetőleg cége és lakása feltüntetve nincs, vagy ha azon a nyomdatulajdonos álnevet használt, a nyomtatvány egy példányát még akkor is meg kell szerezni és a kir. ügyészséghez beterjeszteni, ha az büntetendő cselekményt nem is tartalmaz.

328. Ha a csendőr arról értesül, hogy valamely posta- vagy távirdahivatalban vagy egyéb szállító és fuvarozó intézetnél oly levelek, táviratok vagy egyéb küldemények vannak továbbítás végett, amelyek büntetendő cselekményt tartalmaznak, vagy amelyeknek megszerzése a nyomozás érdekében áll, köteles azok lefoglalása végett haladéktalanul a legrövidebb uton a kir. ügyészségnek vagy a kir. járásbiróságnak jelentést tenni. Ily lefoglalást a rendőrhatalóság nem rendelhet el, és a csendőrség felhívásra sem foganatosíthat.

Polgári vagy katonai hatóság őrizetében levő oly közszolgálati iratok, melyek közszolgálati titkot képeznek, vagy amelyek nélkül a közszolgálat el nem látható, amennyiben a bűnvádi eljárásban bizonyításra felhasználhatók, a csendőr által jegyzékbe foglalandók, de az illető polgári vagy katonai hatóság őrizetében megahagyandók.

A gyanúsított és hozzátartozói valamint az utóbbiak közt váltott levelek és egyéb írásbeli közlemények a hozzátartozóktól beleegyezésük nélkül csak az esetben vehetők őrizetbe, ha ezeket a részesség, az orgazdaság vagy a bűnpártolás nyomatékos gyanuja terheli.

62. §.

Eljárás, ha a gyanúsított ismeretlen vagy szökésben van.

329. Büntetendő cselekmény miatt a nyomozást akkor is foganatosítani kell, ha a tettes, illetőleg részes ismeretlen, távol van vagy megszökött.

Ha valamely büntett elkövetésével nyomatékosan gyanúsított egyén megszökött vagy ha a tettes ismeretlen ugyan, de a bűnjelek ismeretesek, a csendőr köteles a helyszínéről az őrsparancsnokságnak azonnal jelentést tenni és egyidejűleg mindazon örsöket és rendőrhatóságokat táviratilag vagy távbeszélőn értesíteni, amelyekről feltehető, hogy a tettes feléjük menekült, vagy a bűnjelek arra felé vitettek. Ha ez valamely ok miatt (távbeszélő vagy távirda hiánya) nem volna lehetséges, úgy az esetről további intézkedés végett küldönc útján az őrsparancsnokságnak kell jelentést tenni.

Ezen értesítésekben illetve jelentésben a bűncselekmény helye, ideje, neme, a bűnjelek részletes leírása és ha lehet a tettes személyleírása foglaltassanak és megjelölendő az is, hogy a tettes gyaníthatólag mely irányba menekült.

Az ily módon megkeresett örsök kötelesek a megkeresés vétele után azonnal a tettes vagy a bűnjelek kézrekerítése végett a megkeresésben megjelölt vagy az általuk helyesnek vélt összes irányokba járőröket vezényelni.

Ha a tettes elfogására kilátás van, úgy a csendőr köteles őt azonnal üldözőbe venni. Ily üldözésekre előfogatot és vasutat is igénybe szabad venni.

330. Minden büntett vagy vétség elkövetésével gyanúsított megszökött egyén személyleírása az általa elkövetett bűncselekmények, az általa elvitt bűnjeleknek és annak rövid megjelölésével hogy elfogás esetén hova kísérendő, az országos körözés elrendelése végett az illetékes főszolgabírónak (rendőri hatóságnak) beterjesztendő. Beterjesztendő továbbá a bűnjelek leírása akkor is, ha a tettes személye ismeretlen ugyan, de a bűnjelek oly feltűnő ismertető jelekkel bírnak, hogy azok felismerése a leírás alapján is lehetséges.

Ezen körözéseknek a „Bűnügyi körözések Lapja“ban való sürgős közzététele iránt az illetékes főszolgabíró (rendőrhatóság) intézkedik.

Csendőrparancsnokságoknak körözéseket kiadniok nem szabad.

63. §.

Tényvázlat és feljelentés.

331. A nyomozás befejező részét az annak eredményéről szóló jelentés, illetve feljelentés (tényvázlat) megszerkesztése és az illetékes hatósághoz (bírószághoz) való benyújtása képezi. A feljelentés helyes megszerkesztése igen nagy fontossággal bír, mert az a hatóság vagy bíróság további eljárásának alapját képezi és mert a leghelyesebben véghezvitt nyomozás is értékét veszítheti, ha az arról tett jelentés a hatóságot vagy bíróságot helytelenül vagy hiányosan tájékoztatja. A feljelentés alapjául a csendőr szóbeli jelentésén kívül azon feljegyzések szolgálnak, melyeket az eljáró csendőr a nyomozás során készített. A csendőr által készített feljegyzések a feljelentés fogalmazványánál az irattárban megőrzendők.

Minden feljelentésről fogalmazványt kell készíteni, amely utólagos átvizsgálás végett a járásparancsnokságnak az előírt módon felterjesztendő és csak onnan való visszaérkezése után irattározható.

A feljelentés fogalmazványát elvileg a nyomozást végzett járőrvezető tartozik megszerkesztetni, ha azonban a fogalmazvány megszerkesztésére a járőrvezető nem képes, azt az őrsparancsnok (helyettese) vagy az ezáltal megbízott más csendőr szerkeszti meg. Ha a fogalmazványt nem az eljáró járőrvezető szerkesztette meg, úgy az előtte felolvasandó és általa is aláírandó.

Minden feljelentés fogalmazványát az őrsparancsnok átvizsgálni, felülbírálni és a szükséghez képest helyesbíteni tartozik. A tisztázatot — melynek a fogalmazvánnyal szószerint meg kell egyeznie — mindig az őrsparancsnok, távollétében helyettese írja alá.

332. A feljelentést mindig az illetékes (L. 268. pontot) bíróságnak vagy hatóságnak kell bétérszteni. Tör-

vényszék vagy esküdtbíróóság hatáskörébe eső bűncselekmények esetében a feljelentést az illetékes kir. ügyész-séghez, járásbíróóság hatáskörébe eső bűncselekmények esetében az illetékes kir. járásbíróósághoz, a rendőri hatóság hatáskörébe eső kihágások esetében az illetékes főszolgabíróhoz illetve városokban az államrendőrségi kapitánysághoz kell megtenni.

Kir. járásbíróóságok hatáskörébe tartozó oly kihágásokról, melyeknél a tettes vagy részes ismeretlen, a járásbíróósághoz feljelentést tenni nem kell, a főszolgabírónak (rendőri hatóságnak) azonban az eset bejelentendő.

A csendőrhöz vagy őrshöz közvetlenül intézett felhívás folytán elfogott vagy elővezetett egyénekről feljelentést, illetve tényvázlatot szerkeszteni nem kell. Ezek átadása a felhíváson ismerttetendő el, általános körözés vagy nyomozó levél alapján elfogottak rövid jelentéssel (értesítéssel) adandók át.

Fontosabb, bonyolultabb vagy oly eseteket, melyeknek kinyomozása huzamosabb időt vesz igénybe, tudomásulvétel után azonnal a kir. ügyész-ségnek (kir. járásbíróóságnak) és a főszolgabírónak (rendőrhatóságnak) be kell jelenteni, a részletes feljelentés (tényvázlat) azonban csak a nyomozás befejezése után terjesztendő fel.

333. A feljelentés célja az, hogy az illetékes hatóságnak, (bíróóságnak) tudomására hozassék, hogy hol, mikor, mi, miért és miként történt; ezért kit és mily mérvben terhel büntetőjogi felelősség és hogy a gyanúsított egyén bűnössége kellően be van-e bizonyítva.

A feljelentés céljából következik, hogy annak világosnak, határozottnak, áttekinthetőnek, kellően részletezettnek, adataiban megbízhatónak és teljesen pártatlannak kell lennie.

Világos a feljelentés, ha az bárki által első olvasásra azonnal és könnyen megérthető; határozott, ha ellentmondásokat és bizonytalan megállapításokat nem tartalmaz; áttekinthető, ha tartalma megfelelően csoportosítva van; kellően részletezett, ha minden oly körülményre, melyre a hatóságnak (bíróóságnak) szüksége van, kiterjeszkedik, de fölösleges dolgokat nem tar-

talmaz; megbizható, ha a benne foglaltak a valóságnak mindenben megfelelnek és végül pártatlan, ha a cselekményt a gyanúsítottra nézve a valóságnál sem kedvezőbb sem kedvezőtlenebb színben feltüntetni nem igyekeznek.

Kikérdezett egyének előadását harmadik személyben kell tárgyalni.

334. A büntettekről és vétségekről szóló feljelentések az alábbi címszavak szerint csoportosítva állítandók össze:

Az eljárás alapja alatt jelentendő, hogy a feljelentés tárgyát képező ügyben a nyomozás kinek, mikor és hol (kinél) tett feljelentésére, illetve mely hatóságnak (bírósnak) mikor kelt és mily számú felhívására indítatott meg. Ha az eljárást a csendőrség saját kezdeményezéséből indította meg, úgy ezen címszó után „Hivatalból“ irandó.

Tényállás alatt az egész bűncselekmény lefolyása irandó le, röviden és időrendi sorrendben úgy, ahogy azt a csendőr megállapította. A tényállásból kivehetőnek kell lennie annak, hogy ki, kivel, ki ellen, mit, mivel, mikor, hol, miként és miért követett el? Egyéni véleményeket vagy következtetéseket tényként előadni nem szabad.

Ha a tényállás minden részletében felderítve nincsen, úgy ez külön megemlítendő.

Sértett alatt a sértettnek vagy sértetteknek előadása tárgyalandó. Ha a sértett előadása a tényállásban foglaltakkal megegyezik, elég a tényállásban foglaltakra hivatkozni, a sértett előadásának a tényállásban foglaltaktól eltérő részletei azonban külön felsorolandók.

Gyanúsított alatt tárgyalandó, hogy a gyanúsított a terhére rótt bűncselekmény elkövetését beismerte-e vagy sem, tárgyalandó továbbá a gyanúsítottnak, illetve gyanúsítottaknak az ügyben tett előadása, megjegyzései, valamint a védelmiül felhozott körülmények. Ha a gyanúsított védelmére semmit sem adott elő, úgy az külön megemlítendő.

Ha több gyanúsított van és ha ezek előadása mindenben megegyezik, úgy az általuk előadottak együttesen tárgyalhatók, különben pedig minden gyanúsított

eltérő előadása külön felveendő. Ha pedig gyanúsított előadása a tényállásban foglaltakkal teljesen megegyezik, úgy elég a tényállásra hivatkozni.

A gyanúsított előadása után felveendő, hogy erkölcsi és vagyoni bizonyítványa csatoltatik-e, illetve, ha nem csatoltatik, azt mely hatóság fogja később megküldeni.

Tanuk alatt a tanuk előadása tárgyalandó. Ha több tanu előadása egymással megegyezik, úgy az együttesen tárgyalható. Ha pedig a tanu előadása a tényállásban foglaltakkal megegyezik, úgy elég a tényállásra hivatkozni. Igen fontos, hogy ne csak a terhelő, hanem a gyanúsított által megnevezett, vagy a járőr által kinyomozott mentő tanuk előadása is felvétessék, mert az ügy igazságos elbírálása csak így lesz lehetséges.

A tanuk vagy egyes tanuk által előadott oly körülményeket, melyek a gyanúsított bűnössége vagy ártatlansága mellett döntő fontossággal bizonyítanak, még akkor is fel kell venni, ha azok a tényállás alatt már tárgyalattak.

Megjegyzés alatt tárgyalandók:

a) azon körülmények és bizonyítékok, amelyek sem a tényállásban, sem pedig a kikérdezett egyének előadásaiban nem foglaltatnak, de amelyeket a csendőr a nyomozás folyamán megállapított és amelyek a gyanúsított bűnössége vagy ártatlansága mellett bizonyítanak. Ha arra szükség van, leírható itt a helyszíni szemle eredménye és a csendőr eljárása is, nevezetesen, hogy a büncselekményt miként derítette ki. Ha a helyszíne lefényképeztetett, vagy lerajzoltatott, az itt megemlíthető.

b) ha azt az ügy szövevényes volta, könnyebb megérthetése, vagy valamely a hatóság (biróság) által nem ismert körülmény megvilágítása szükségessé teszi, a nyomozást végzett csendőrnek a tényállásra, a sértett, gyanúsított vagy a tanuk előadására vonatkozó, kellően megindokolt megjegyzése, személyes tapasztalata, benyomása és véleménye, azt azonban mindig ki kell emelni, hogy ez csupán a csendőr egyéni véleménye, melyet az ügy nyomozása közben szerzett.

c) a nyomozás folyamán esetleg eszközölt elfogás, elővezetés, megbilincselés, házkutatás és személymotoszás mikor, hol, kivel szemben, miért és a jelen utasítás mely pontja alapján foganatosított?

d) ha arra szükség van, a nyomozás késedelmes megindításának, a jelentés késedelmes beterjesztésének, elfogott egyének 48 órán túl való őrizetben tartásának vagy nem az illetékes hatósághoz történt átadásának és egyáltalán minden, a szabálytól eltérő eljárás indokolása.

Bűnjelek alatt felsorolandók az őrizetbe vett bűnjelek annak megemlítésével, hogy azok hol, mikor, kitől és miért vétettek őrizetbe, valamint, hogy megőrzés végett kinek adattak át? Az őrizetbe vett bűnjeleket úgy kell leírni, mint azok a jegyzékben szerepelnek. Lepecsételt vagy felirattal megjelölt bűnjeleknél a pecsét vagy felirat szövege is leírandó.

Ha egyes bűnjelnek (pld. élő állatoknak, mesteremberek szerszámainak) a sértett részére való azonnali kiadása kívánatos lenne, úgy az itt kifejezésre juttatandó.

Nyomozta alatt a nyomozást végzett csendőregyének neve és rendfokozata, valamint az jelentendő, hogy a nyomozásnál, illetve a foganatosított egyes nyomozó cselekményeknél polgári tanúk gyanánt kik alkalmaztattak?

A címszavakat külön sorba kell írni. Ha valamely címszó alatt jelenteni való nincsen, úgy a címszó egészen elhagyandó.

335. Kiderítetlen büntettekről és vétségekről szóló jelentéseket — a rendelkezésre álló adatokhoz képest — szintén a fentiek szerint kell megszerkeszteni. Kihágásokról szóló feljelentéseket nem a fentiek szerint, hanem rövid jelentés alakjában kell megszerkeszteni.

A feljelentett egyének neveit a „tárgy“ rovatban továbbá a sértett, gyanúsított és tanúk neveit a feljelentés azon részében, ahol előadásuk tárgyalatik, feltűnőbb betűkkel kell írni és alá kell húzni. Ugyanitt veendőek fel ezen egyének személyi adatai is, nevezetesen: a gyanúsítottnál: név, kor, vallás, családi állapot, gyermekek száma, szülőhely, állandó tartózkodási hely

(pontos lakcímmel) írni-olvasni tud-e, foglalkozás, vagyoni állapot, katonai szolgálati viszony, előző büntetések (hol, mikor, miért, mely hatóság vagy bíróság által és mily büntetéssel). A sértettnél és tanuknál: név, kor, vallás, családi állapot, állandó tartózkodási hely (pontos lakcímmel) és foglalkozás; tanuknál ezenfelül a tanúnak a sértetthez vagy gyanúsítotthoz való viszonya és hogy gyanúsított cselekménye folytán előnyben vagy hátrányban részesült-e?

A feljelentés helyes megszerkesztéséért az örsparancsnok, míg annak tartalmáért a nyomozást végzett járőrvezető felelős és pedig akkor is, ha a feljelentést nem ő szerkesztette ugyan, de aláírta.

336. Saját kezdeményezésből elfogott egyénekről tényvázlat szerkesztendő. A tényvázlat rovatozott része a 10. melléklet szerint, míg annak a feljelentést tárgyaló része úgy szerkesztendő, amint az a feljelentésekre nézve előírva van.

Az illetékes közigazgatási (rendőri) hatóságnak a területén előfordult összes büntetendő cselekményekről, tehát azokról is tudomással kell bírnia, amelyeknek elbírálása a kir. bíróságok hatáskörébe tartozik. Ezért az Ügyviteli Utasítás I. részében előírt és az örs által tett feljelentésekről vezetendő előjegyzés másolatát az illetékes közigazgatási (rendőri) hatóságnak minden szombaton be kell terjeszteni. Ha a közigazgatási vagy rendőri hatóság azt kívánja, úgy neki a járásparancsnokságtól való visszaérkezés után egyes bűncselekményekről tett feljelentések fogalmazványai is betekintésre beterjeszthetők, azt azonban, hogy az örs ezen fogalmazványokat vagy azok egy részét rendszeresen felterjessze, a közigazgatási (rendőr) hatóság nem követheti.

A tényvázlat az elfogott vagy elővezetett egyénnel (egyénekkal) egyidejűleg adandó át az illetékes hatóságnak vagy bíróságnak.

337. A kir. bíróságok hatáskörébe utalt bűnügyekben a gyanúsítottról erkölcsi és vagyoni bizonyítványt kell beszerezni. Az erkölcsi bizonyítvány 1—15 pontjait, a vagyoni bizonyítványnak pedig 1—2. pontját a nyomozást teljesítő csendőr tölti ki. Ha a gyanúsított ál-

landó tartózkodási helye kis- vagy nagyközségben vagy ezekhez tartozó területen van, az erkölcsi és vagyoni bizonyítvány a többi kérdőpontok kitöltése végett az illetékes községi előljáróságnak küldendő meg. Ha pedig gyanúsított lakhelye államrendőrhatóság területén van, akkor az erkölcsi bizonyítvány többi rovatait a m. kir. államrendőrkapitányi hivatal, a vagyoni bizonyítvány rovatait pedig a városi tanács tölti ki.

Ha az erkölcsi és vagyoni bizonyítvány a feljelentés (tényvázlat) beszolgáltatásáig beszerezhető nem lenne, akkor azon hatóságot, mely a többi rovat kitöltésére hivatva van, értesíteni kell, hogy azt közvetlenül mely bíróságnak küldje be. Ily esetben a bizonyítvány-ürlap felzetére az örsparancsnok által még továbbítás előtt feljegyzendő, hogy az mily és ki elleni ügyben, mely örs által, mikor, mily szám alatt és hova tett feljelentéssel áll kapcsolatban.

64. §.

A nyomozás abbanhagyása és ujrafelvétele. Kiderítetlen esetekkel való eljárás.

338. A nyomozás abbanhagyandó, ha:

- a) büntetendő cselekmény nem forog fenn;
- b) a beszüntetésre az illetékes bíróság vagy hatóság felhívást adott;
- c) magánindítványra üldözendő büncselekmény esetében az indítvány megtételére jogosult indítványt nem tesz, vagy indítványát visszavonja; és
- d) ha a büncselekmény kellőképen felderített.

339. Ha a nyomozás befejezése vagy megszüntetése, illetve a feljelentés betérjesztése vagy ítélethozatal után is valamely bűnügyre vonatkozólag az elévülési időn belül új terhelő vagy mentő bizonyíték jut az örs tudomására, az köteles azt szabályszerűen kinyomozni és annak a bíróságnak vagy hatóságnak, melyhez az ügy tartozik, bejelenteni. Megszüntető határozattal vagy felmentő ítélettel befejezett bűnügyben azonban a nyomozásnak újból való teljes lefolytatását csak a kir. ügyészségnek, illetve a kir. járásbíróság felhívására lehet

foganatosítani, miért is ily esetben az örs tudomására jutott körülmények a nyomozás megindítása előtt a kir. ügyészségnek, illetve a kir. járásbírósnak bejelentendők. A felhívás megérkeztéig csak a halaszthatatlan nyomozó cselekményeket szabad teljesíteni.

340. Hivatalból üldözendő büntettek és vétségek, továbbá azon magánindítványra üldözendő büntettek és vétségek, melyekben a nyomozás megindítása kéretett, ha az első nyomozás, illetve pótnyomozás során kideríthetők nem voltak, vagy ha a feljelentett gyanúsított bűnössége a vádemeléshez szükséges mérvben bizonyítva nincsen, a büntető törvénykönyv 106. §-ában meghatározott elévülésükig, illetve kiderülésükig úgy az illetékes örs, mint a járásparancsnokság által nyilvántartandók. A nyilvántartásbavételt minden egyes esetre nézve külön-külön a járásparancsnokság rendeli el.

A kiderítetlen esetek ügyiratai az elévülés beálltáig nem irattározhatók, hanem azok az örsparancsnokság által a vonatkozó nyilvántartáshoz mellékelve őrizendők meg.

A kiderítetlen eseteket az örs állandóan továbbnyomozni, illetve az azok kiderítéséhez szükséges adatokat állandóan gyűjteni és a vonatkozó iratokra feljegyezni tartozik mindaddig, míg az eset ki nem derítetik. A megejtett pótnyomozások eredményei szintén feljegyzendők. Pótnyomozásoknak különösebb indok nélküli és időszakonkint rendszeresen ismétlődő megejtése nem követelhető.

Ha valamely kiderítetlen bűncselekmény az elévülési határidő letelte előtt kiderítettett, úgy annak összes iratai a vonatkozó feljelentéshez csatolva a járásparancsnoksághoz felterjesztendők, mely, ha az ügyet kellőképp kiderítettnek találja, az iratok irattározását elrendeli.

Elévült kiderítetlen esetek ügyiratai minden év végén a járásparancsnoksághoz felterjesztendők. A járásparancsnok az iratokat átvizsgálni és megállapítani tartozik, hogy az elévülés az ügyiratban foglalt valamennyi gyanúsítottra nézve beállott-e? Ha az ügy elévülése megállapítást nyert, úgy a járásparancsnok az

iratok irattározását és a nyilvántartásból való törlését elrendeli.

Oly ügyek, melyekben az elévülés csak bizonyos cselekményekre vagy csak bizonyos gyanúsítottakra nézve állott be, mindaddig nyilvántartandók, míg az abban tárgyalt összes bűncselekmények el nem évülnek.

341. Minden olyan büntett és vétségre vonatkozó bűnügy végleges és jogerős befejezéséről (ítélet, felmentés, vádelejtés stb.) mely a csendőrség feljelentése alapján indított meg, a kir. ügyészség, illetve a kir. járásbíróság azon örsöt, mely a feljelentést tette, értesíti, azzal, hogy az ügy kiderítettnek tekinthető-e vagy sem?

A kir. ügyészség (járásbíróság) ezen értesítését az illető ügy irataihoz kell csatolni, az értesítés lényegét pedig a feljelentésekről vezetett kimutatásban elő kell jegyezni.

Azon bűnügyek iratai, melyek a csendőrség által kiderítetteknek tekintettek, de amelyeket a kir. ügyészség (kir. járásbíróság) utólag kiderítetleneknek nyilvánított, az irattárból kiemelendők és a kiderítetlen esetek ügyiratai közé helyezendők.